

1 Тежест на доказване

Страните трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания и възражения, с изключение на случаите, в които те не трябва да бъдат доказвани (вж. 1.2).

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Съгласно Гражданския процесуален кодекс на Република Литва (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) доказателствената тежест се носи от страните по делото. Те трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания и възражения, с изключение на случаите, в които съгласно Гражданския процесуален кодекс същите не е необходимо да бъдат доказвани.

Всички съдилища разглеждат граждански дела при прилагане на принципа на състезателното начало. Всяка една от страните трябва да докаже фактите, на които се основават нейните искания и възражения, с изключение на случаите, в които няма нужда да бъдат доказвани.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

В член 182 от Гражданския процесуален кодекс се предвижда, че не е необходимо да бъдат доказвани следните факти:

факти, признати от съда като общоизвестни;

факти, установени във влезли в сила съдебни решения по други граждански или административни производства, в които участници са същите лица, с изключение на случаи, в които съдебното решение води до правни последици за други лица, които не участват в производството (вредоносни факти);

последиците от престъпни лични действия, когато тези последици са признати във влязло в сила съдебно решение по наказателно производство (вредоносни факти);

факти, които са предполагаеми съгласно закона и не са оспорени по общия ред;

признати от страните факти.

Дадена страна има право да признае факти, на които се основават искането или възражението на друга страна. Съдът може да приеме признатия факт за установен, ако счита, че признаването е в съответствие с обстоятелствата по делото и не е обявено от страната с цел въвеждане в заблуждение, насилие или заплаха, или не е направено по погрешка или за да се прикрие истината.

Следва да се отбележи, че такива обстоятелства могат да бъдат променени чрез представяне на доказателства по общия ред.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Ако представените доказателства позволяват на съда да стигне до заключението, че има много по-голяма вероятност даден факт да съществува, отколкото да не съществува, съдът ще признае този факт за установен.

2 Събиране на доказателства

В гражданското производство „доказателство“ означава всички действителни данни, служещи на съда като основание да установи в рамките на законова процедура съществуването или липсата на факти, обосноваващи исканията и възраженията на страните, както и всички други факти, свързани с постигането на честно и справедливо решение по делото. Такива данни могат да бъдат установени чрез следните средства: изявления на страните или трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи, експертни заключения, получени по законен път фотографии, видео и аудио записи и други доказателства.

Съдът може също така да поиска от държава — членка на ЕС, да събере доказателства или да ги приеме направо в съответствие с Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела с цел подобряване, опростяване и ускоряване на сътрудничеството между съдилищата при събирането на доказателства.

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съгласно член 179 от Гражданския процесуален кодекс страните и другите участници в производството представят доказателства. Когато представените доказателства не са достатъчни, съдът може да поиска от страните и другите участници в производството да предоставят на съда потвърждаващи доказателства, както и да определи срок за представянето им. Съдът има също така право да събира доказателства по собствена инициатива (*служебно*), но само в предвидените от закона случаи.

Съгласно Гражданския процесуален кодекс съдът има право в рамките на разглежданите от него семейни или трудови дела да събира доказателства по собствена инициатива, ако счита че, това е от съществено значение, за да произнесе справедливо решение по делото (член 376 и член 414).

Освен това член 476 от Гражданския процесуален кодекс предвижда, че съд, който се подготвя да разглежда дела, засягащи обявяването на малолетно или непълнолетно дете за дееспособно (еманципирано):

определя държавна институция за закрила на детето по местоживеенето на малолетното или непълнолетното дете, която да представи своето заключение относно готовността на малолетното или непълнолетното дете да упражнява независимо всички граждански права или да изпълнява задължения;

изисква данни за това, дали малолетното или непълнолетното дете е било осъждано, или е извършило нарушение на административното или друго право;

разпорежда, ако е необходимо да се установи равнището на физическо, морално, духовно или психическо развитие на малолетното или непълнолетното дете, съдебномедицински психологически и/или психиатричен преглед и изисква всички медицински документи или други материали за малолетното или непълнолетното дете, които са необходими, за да се извърши прегледът;

извършва всички други действия, необходими за подготовката на разглеждане на делото.

Член 582 от Гражданския процесуален кодекс предвижда също, когато се разглежда въпрос, свързан с разрешение за прехвърляне на право на собственост върху семейната собственост, ипотекиране на семейна собственост или обременяване по друг начин на правата върху нея, съдът да има право, като взема предвид обстоятелствата по делото, да поиска от ищеца доказателства за финансовото състояние на семейството (доходи, спестявания, друго имущество, задължения), данни за прехвърлената семейна собственост, данни за родителите на детето от службата за закрила на правата на детето, предварителните условия и перспективи на перспективата за изпълнение на фючърната сделка, перспективи за защитата на правата на детето, ако сделката не се осъществи, и други доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

За да събере доказателства (в съответствие с член 199 и член 206 от Гражданския процесуален кодекс), съдът може да поиска от юридическо или физическо лице да представи писмени или веществени доказателства, които трябва да бъдат предоставени направо на съда в рамките на определени срокове. Когато физическите или юридическите лица не са в състояние да предоставят исканите писмени или веществени доказателства или не са в състояние да го направят в определения срок, те трябва да се консултират със съда за това и да посочат причините. Съдът може да издаде на лице, искащо писмени или веществени доказателства, удостоверение, което му дава право да получи доказателствата, за да може да ги предостави на съда.

При подготовката за съдебно заседание съдията изпълнява и други процесуални действия, необходими за правилното подготвяне на дадено дело за съдебно заседание (изисква доказателства, които не могат да бъдат получени от участниците в производството, събира доказателства по собствена инициатива, когато съдът има право да го направи съгласно Гражданския процесуален кодекс, и т.н.).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли доказателство при следните обстоятелства:

когато е недопустимо;

когато доказателството не потвърждава или не оспорва относимите факти по делото (член 180 от Гражданския процесуален кодекс);

когато е било възможно доказателството да бъде представено по-рано и по-късното му представяне би забавило производството (член 181, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

За да бъдат признати от съда, към исквата молба следва да бъдат приложени всички документи или други доказателства, които са в основата на исканията на ищеца, доказателство, че е платена съдебна такса, и молби за искане на доказателства, които ищецът не е в състояние да предостави, като се посочват причините, поради които не могат да бъдат предоставени доказателствата (член 135 от Гражданския процесуален кодекс).

Следва също така да се отбележи, че апелативният съд ще откаже да приеме нови доказателства, които е могло да бъдат предоставени на съда от първа инстанция, с изключение на дела, при които съдът от първа инстанция погрешно е отказал да приеме доказателства или при които необходимостта от представяне на доказателства е възникнала впоследствие (член 314 от Гражданския процесуален кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Както е посочено в Гражданския процесуален кодекс, „доказателство“ в гражданско производство означава всички действителни данни, служещи като основание на съда, за да установи в рамките на законова процедура дали обстоятелствата, обосноваващи исканията и възраженията на страните, съществуват или не, както и други обстоятелства, свързани с постигането на честно и справедливо решение по делото. Тези данни могат да бъдат получени, както следва: изявления на страните или трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи и експертни заключения.

Като доказателство могат да послужат и получени по законен път фотографии и аудио и видео записи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

В членове 192—217 от Гражданския процесуален кодекс се определят следните правила, уреждащи методите за снемане на показания от свидетели и вещи лица.

Процедура за разпит на свидетели

Всеки свидетел се призовава в съдебна зала и се разпитва поотделно. Свидетели, които не са разпитани, не могат да присъстват в съдебната зала по време на заседанието. Разпитаните свидетели трябва да останат в съдебната зала, докато приключи заседанието. Ако разпитани свидетели поискат от съда да им позволи да напуснат съдебната зала, той може да го направи, след като са изслушани становищата на участниците в производството.

Свидетел може да бъде разпитан *in situ*, ако след като бъде призован, не може да се яви пред съда поради заболяване, старост, увреждане или друга призната от съда основателна причина, и участникът в производството, който е иницирал призоваването на свидетеля, не може да гарантира явяването на този свидетел пред съда.

Съдът трябва да установи самоличността на свидетеля и да му обясни неговите права и задължения, както и отговорността, която носи за нарушаване на клетвата и неизпълнение или неправилно изпълнение на някое от другите му задължения.

Преди да бъде подложен на разпит, свидетелят полага клетва, като поставя ръка върху Конституцията на Република Литва (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*) и произнася: „Аз, (пълното име), честно и вярно се заклевам да казвам истината, без да скривам, добавям или променям каквито и да е доказателства“. Вече заклелият се свидетел подписва текста на клетвата. Подписаната клетва се прилага към документите по делото.

След като е определил отношенията на свидетеля със страните и трети лица, както и други обстоятелства, свързани с оценката на неговите показания (образование, професия на свидетеля и други), съдът дава указания на свидетеля да каже пред съда всичко, което знае за делото, и да избягва да разкрива информация, в случай че свидетелят не е в състояние да посочи източника си.

След като свидетелят даде показания, могат да му бъдат задавани въпроси. Свидетелят ще бъде разпитан най-напред от лицето, което е поискало неговото призоваване, и от представител на това лице. След това той ще бъде разпитан от други участници в производството. Свидетел, призован по инициатива на съда, ще бъде разпитан най-напред от ищеца. Съдията не трябва да допуска насочващи въпроси и въпроси, които не са относими към делото. Той има право да задава въпроси по всяко време, докато тече разпитът на свидетеля.

Ако е необходимо, съдът, по искане на участник в производството или по собствена инициатива, може да разпита повторно свидетел, в рамките на същото заседание, да призове разпитания свидетел да се яви на друго заседание в същия съд или да изправи свидетелите един срещу друг.

В изключителни случаи, когато е невъзможно или трудно да се разпита свидетел в съда, разглеждащият делото съд има право да прегледа свидетелските показания, ако по негово мнение и като се има предвид самоличността на свидетеля и същността на обстоятелствата, по отношение на които трябва да се дадат свидетелски показания, това няма да има отрицателни последици за установяването на съществените факти по делото. По инициатива на страните даден свидетел може да бъде призован за допълнителен разпит в съда, ако това е необходимо, за

да се установят по-подробно фактите по делото. Преди да даде показания, свидетелят трябва да подпише текста на клетвата, посочена в член 192, параграф 4 от Гражданския процесуален кодекс, и при подписването на потвърждението да бъде предупреден, че даването на неверни показания е престъпление. Писмените показания трябва да бъдат снемани в присъствието на нотариус и се заверяват от нотариус.

Разпит на вещи лица

Експертното становище се прочита на глас по време на съдебно заседание. Преди да се прочете експертното становище, вещото лице (вещите лица), което го е изготвило и което участва в съдебното заседание, трябва да положи клетва, като постави ръката си върху Конституцията на Република Литва и произнесе: „Аз (пълно име) се заклевам да изпълнявам честно задълженията на вещо лице в производството и да представя безпристрастно и обосновано експертно становище въз основа на цялостните ми експертни познания“. Ако разпитът не се провежда в рамките на съдебно заседание, текстът на клетвата, подписана от вещото лице, представлява неразделна част от експертното заключение. Вещи лица, включени в списъка на Република Литва на вещите лица към съда (*Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas*), които са положили клетва в момента на вписването им в този списък, не трябва да полагат клетва в съда, като се счита, че са били предупредени за тяхната отговорност, в случай че представят неверни становища и показания.

Съдът има право да поиска от вещото лице да разясни своето становище устно. Устното разяснение на експертното становище се включва в протокола от съдебното заседание.

За да се разясни и допълни експертното становище, на вещите лица могат да се задават въпроси. Лицето, поискала назначаването им, има възможност да задава въпроси най-напред. След това свидетелят ще бъде разпитан от други участници в производството. Ако вещото лице е назначено от съда по негова собствена инициатива, най-напред възможност да задава въпроси на вещото лице ще има ищецът.

Съдите имат право да задават въпроси на вещото лице по всяко време, докато тече разпитът.

Експертно становище се представя само по искане на съда (и трябва да бъде представено в писмен вид, под формата на експертно заключение). Експертното заключение трябва да включва подробно описание на проведеното разследване, заключенията, изготвени въз основа на констатации, и обосновани отговори на зададени от съда въпроси.

Ако съдът поиска експертно становище без експертно заключение, експертното становище се счита за писмено доказателство, представено от вещо лице (подобно на други участници в производството) или поискано от съда съгласно процедурата, определена в Гражданския процесуален кодекс.

В член 198 от Гражданския процесуален кодекс се определят следните правила за предоставянето на писмени доказателства:

Писмени доказателства могат да бъдат представени от участници в производството или да бъдат поискани от съда, в съответствие с предвидената в кодекса процедура.

Писмените доказателства трябва да бъдат представени в предвидената от Гражданския процесуален кодекс форма: участник в производството, който обосновава съдържанието на процесуален документ с писмени доказателства, трябва да приложи оригиналите или копията (цифрови копия) към тях, които са заверени от съд, нотариус (или друго лице, упълномощено да извършва нотариални действия), адвокат, участващ в производството, или лицето, което е издало (получило) документа. Съдът може да поиска, по собствена инициатива или по искане на участник в производството, да бъдат представени оригиналните документи. Искането от участник в производството за предоставяне на оригиналните документи се представя заедно с неговия иск, насрещен иск, писмена защита или други процесуални документи на участниците в производството. Участниците в производството могат да подадат такова искане на по-късен етап, когато съдът признава за убедителни причините, поради които искането не е подадено по-рано или когато предоставянето на въпросното искане няма да забави решаването на делото. В случаите, когато само част от документа е свързана със съдържанието на процесуалните документи, на съда могат да бъдат представени само съответните части (извадки, извлечения).

Всички процесуални документи и приложения към тях трябва да бъдат представени на съда на литовски език, освен когато са налице определени изключения, заложи в законодателството. Когато участници в производството, на които трябва да бъдат връчени процесуални документи, не разбират литовски език, на съда трябва да бъдат представени преводи на тези документи на език, който те могат да разберат. Когато за документите, които трябва да бъдат представени, съгласно кодекса се изисква да бъдат преведени на чужд език, участниците в производството трябва да представят в съда заверени преводи към тях в съответствие с установената правна процедура.

Оригиналните документи по дело могат да бъдат върнати по искане на лицата, които са ги представили. В този случай в досието трябва да се съхраняват копия от документите, които трябва да бъдат върнати, заверени в съответствие с предвидената в кодекса процедура.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съгласно член 197 от Гражданския процесуален кодекс документи, издадени от държавни и общински органи, които са одобрени от лица, упълномощени от държавата в границите на тяхната компетентност и в съответствие с изискванията, приложени по отношение на формата на определени видове документи, могат да се считат за официални писмени доказателства и имат по-голяма доказателствена сила. Фактите, посочени в официалното писмено доказателство, се считат за напълно доказани, докато не бъдат оспорени от други доказателства в производството, с изключение на свидетелските показания. Забрана за използването на свидетелски показания не се прилага, когато това би противоречало на принципите на добросъвестност, справедливост и умереност. Доказателствена тежест на официални писмени доказателства може да бъде предоставена на други документи, както и на законодателни актове.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Обстоятелствата по дадено дело, които по закон трябва да бъдат доказани с конкретни доказателствени средства, не могат да бъдат доказани чрез други доказателствени средства (член 177, параграф 4 от Гражданския процесуален кодекс).

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Лице, призовано като свидетел, трябва да се яви пред съда и да даде верни показания. Лице, което е призовано като свидетел, при неизпълнение на задълженията си да свидетелства носи отговорност съгласно закона (член 191), т.е. може да му бъде наложена глоба.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелят може да откаже да даде показания, когато те ще представляват показания срещу самия него, членове на семейството му или близки роднини.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Когато свидетели, вещи лица или устни преводачи не се явят на съдебното заседание, съдът ще попита участващите в производството лица дали делото може да се гледа в отсъствието на свидетели, вещи лица или устни преводачи, и ще разпорежи съдебното заседание да бъде продължено или отложено. Когато призован свидетел, вещо лице или устен преводач не успее да се яви в съда без основателна причина, може да му бъде наложена глоба в размер до хиляда лита. Даден свидетел може да бъде отведен принудително в съда въз основа на съдебно решение (член 248 от Гражданския процесуален кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Като свидетели не могат да бъдат разпитвани следните лица:

представители в граждански и административни производства или защитник в наказателно производство, относно обстоятелства, за които са научили в качеството си на представител или защитник;

лица, които са неспособни да разбират обстоятелствата, свързани с делото, или да дадат безпристрастни показания поради физически или психически увреждания;

свещеници, що се отнася до обстоятелства, с които са се запознали по време на изповед;

медицински лица, що се отнася до обстоятелства, представляващи професионална тайна;

медиатори, що се отнася до обстоятелства, с които са се запознали по време на процедура по помирителна медиация.

Други лица също могат да бъдат определени от закона.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

След като е изяснил връзката на свидетеля със страните, трети лица и други обстоятелства, свързани с оценката на свидетелските показания (образование, професия на свидетеля и други), съдът ще прикани свидетеля да каже пред съда всичко, което знае по делото, и да избягва всякаква информация, в случай че свидетелят не е в състояние да посочи източника си.

След като свидетелят даде показания, могат да бъдат задавани въпроси. Свидателят ще бъде разпитан най-напред от лицето, което е поискало неговото призоваване, и от представител на това лице, след което от други участници в производството. Свидетел, призован по инициатива на съда, се разпитва най-напред от ищеца. Съдията не трябва да допуска насочващи въпроси и въпроси, които не са относими към делото. Той има право да задава въпроси по всяко време, докато тече разпитът на свидетеля. Ако е необходимо, по искане на участник в производството или по собствена инициатива, съдът може да разпита повторно свидетел, в рамките на същото заседание, да призове разпитания свидетел да се яви на друго заседание на същия съд или да изправи свидетелите един срещу друг.

В изключителни случаи, когато е невъзможно или е трудно да се разпита свидетел в съда, разглеждащият делото съд има право да прегледа писмените свидетелски показания, когато по негово мнение и като се има предвид самоличността на свидетеля и същността на обстоятелствата, по които трябва да се дадат свидетелски показания, това няма да има отрицателни последици за установяването на съществените факти по делото. Свидателят може да бъде призован в съда за допълнителен разпит, по инициатива на страните, когато това е необходимо, за да се установят по-подробно фактите по делото. Преди да даде показания, свидетелят трябва да подпише предварително определения текст на клетвата, и при подписването на потвърждението да бъде предупреден, че даването на неверни показания е престъпление. Писмените показания трябва да бъдат снети в присъствието на нотариус и се заверяват от нотариус.

Участието на участници в производството в съдебните заседания и разпитът на свидетели *in situ* могат да бъдат гарантирани чрез средствата за информация и електронни комуникационни технологии (чрез видеоконферентна връзка, телеконферентна връзка и други). При използването на такива технологии в съответствие с процедурата, определена от министъра на правосъдието, трябва да се гарантира, че самоличността на участниците в производството е установена по надежден начин и че данните (доказателствата) са записани и представени обективно.

Освен това член 803 от Гражданския процесуален кодекс предвижда възможност съдилищата на Република Литва да поискат съд на друга държава да използва комуникационни технологии (видеоконферентна връзка, телеконферентна връзка и други), докато сменя показания.

3 Преценка на доказателствата

Съдът оценява доказателствата в производството в съответствие със собственото си убеждение, въз основа на цялостното и безпристрастно разглеждане на представените в производството факти и в съответствие със закона.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Фактически данни се установяват по следните начини: показания от страните и трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи, експертни заключения, получени по законен път фотографии, видео и аудио записи и други доказателства. Фактически данни, представляващи държавна или професионална тайна, обикновено не могат да служат като доказателства в гражданското производство, докато не бъдат разсекретени в съответствие със законоустановената процедура. Данните, получени по време на процедура по помирителна медиация, не могат да служат като доказателства в гражданското производство, освен в случаите, предвидени от Закона за помирителната медиация в граждански спорове.

Следва да се отбележи също така, че в съгласно член 185 от Гражданския процесуален кодекс съдът трябва да оцени доказателствата в производството в съответствие със собственото си убеждение, въз основа на цялостното и безпристрастно разглеждане на представените в производството факти и в съответствие със закона. Няма доказателства, които да имат каквото и да е предварително определено въздействие върху съд, освен ако това не е предвидено в Гражданския процесуален кодекс.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да (вж. 2.4).

Последна актуализация: 16/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.